

УДК 347. 73

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Уткіна М. С.

аспірант кафедри адміністративного, господарського права та
фінансово-економічної безпеки ННІ права,
Сумський державний університет

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ¹

Постановка проблеми. Фінансова система України, яка із 1990-х років розпочала процес розвитку та становлення як національна, входить до складу більш складного та багаторівневого утворення – «світової фінансової системи». Саме вчасна адаптація, в першу чергу, законодавства, до змін, що відбуваються у світовій фінансовій системі, має забезпечити ефективне функціонування національної фінансової системи. Із середини 2011 року стан світової фінансової системи значно погіршився, незважаючи на інтенсифікацію політичного діалогу щодо стримування боргової кризи, насамперед, країн єврозони та розв'язання проблем, що постали [1, с. 68].

Саме тому, доцільно визначити роль та місце фінансової системи України у світовій фінансовій системі. На даному етапі розвитку світова фінансова система перебуває у стані кризи, як і національна фінансова система України, в свою чергу, що викликає певний рівень недовіри до управлінських функцій держави щодо фінансів.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що питання фінансової системи було предметом розгляду багатьох науковців, окремі аспекти залишаються малодослідженими. Зокрема, питання щодо функціонування світової фінансової системи України, а також – щодо

¹ Робота виконана в рамках проекту 55.16-01.18/20.3П

визначення національної фінансової системи в контексті світової було предметом розгляду багатьох таких науковців як: А. Гальчинського, Т. Голоядової, Ю. Козак, З. Луцишина, О. Мозгового, А. Нестеренко, Л. Руденко, О. Турпетко та ін. Необхідно наголосити на тому, що світова фінансова система вищезазначеними науковцями розглядалась як економічна категорія, що і актуалізує проведення подальших досліджень.

Формулювання завдання дослідження. Виходячи із актуальності дослідження та можливості проведення подальших наукових досліджень, метою статті є комплексний аналіз світової фінансової системи в цілому. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: визначити категорію «світова фінансова система», охарактеризувати її складові елементи, а також визначити місце та роль фінансової системи України як національної у світовій фінансовій системі.

Виклад основного матеріалу. Категорія «світова фінансова система» легко та швидко увійшла в науковий обіг та використовується як у науковій, так і практичній площині. Однак, на законодавчому рівні вона не була закріплена, що викликає існування плуралістичних трактувань. Саме тому, необхідно проаналізувати визначення категорії «світова фінансова система» серед представників наукової спільноти.

Розглядаючи категорію «світова фінансова система», необхідно акцентувати увагу на тому, що різноманіття поглядів науковців зумовлено наявністю словосполучень, які використовуються достатньо часто як синоніми та ототожнюються із цією категорією. Так, до таких синонімічних словосполучень належать наступні: світова фінансова система, світова валютна система, світова валютно-кредитно система та світова валютно-фінансова система. На нашу думку, ототожнювати вищезазначені категорії неможливо, зважаючи на те, що деякі із них становлять певним чином складові елементи світової фінансової системи.

Світова та національна фінансова система України є достатньо взаємопов'язаними, у зв'язку із чим вони впливають одна на одну.

Національна фінансова система, будучи складовою світової, забезпечує можливість адаптації економічної системи до певних світових стандартів.

Саме тому, необхідно чітко визначити та трактувати «світову фінансову систему». Зокрема, у широкому розумінні за О. Мозговим, світову фінансову систему необхідно розглядати як певну сукупність фінансових систем окремих національних економік в межах якої кожна держава виробляє і реалізує фінансову політику, за допомогою власного фінансового механізму [2]. В свою чергу, дещо іншу позицію висловлює у трактуванні даної категорії Д. Ю. Мамотенко, яка визначає світову фінансову систему як сукупність окремих найбільш інтегрованих сфер і ланок національних фінансових систем, функціональних форм організації валютних відносин та світових фінансових організацій, що забезпечує національне регулювання з метою підвищення стійкості світових фінансових ринків, ринків національних валют на основі принципів і механізмів ринкового і позаринкового розподілу й перерозподілу світових фінансових ресурсів і капіталу [3, с. 231].

Таким чином, зважаючи на вищевикладені визначення категорії «світова фінансова система», ми пропонуємо розуміти сукупність фінансових систем усіх рівнів її функціонування, що включають національні фінансові системи країн світу, в межах яких здійснюється фінансова діяльність, що регулюється правовими методами регулювання. В свою чергу, на нашу думку, доцільно було б розглянути світову фінансову систему як сукупність усіх фінансових інституцій та органів, які здійснюють безпосередньо управління та контроль за фінансовою діяльністю як в межах національної фінансової системи, так і світової в цілому.

Аналізуючи фінансові системи в цілому, такі науковці як: Ю. М. Руденко та В. В. Токар виокремили 4 типи фінансових систем. Зокрема:

- світова фінансова система;

- регіональні фінансові системи, що функціонують на рівні інтеграційних утворень;
- національні фінансові системи;
- регіональні фінансові системи на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

В свою чергу, світова та регіональні фінансові системи (на рівні інтеграційних утворень) безпосередньо складаються із наступних 2 рівнів:

- національних фінансових систем усіх країн світу або ж певного регіону;
- міжнародних фінансів, які відображаються в централізованих на світовому чи регіональних рівнях коштах та фінансових ресурсів [4, с. 17].

Отже, фінансова система України є складовою більш ширшої категорії як «світова фінансова система» та виконує, в першу чергу, завдання на національному рівні в контексті функціонування як елемента світової фінансової системи. Можна констатувати, що вона входить до більш складного та багаторівневого утворення – «світової фінансової системи». Загалом, будь-яка національна фінансова система держави може відрізнятися як за своїм сутнісним наповненням, так і за своєю структурою. Це зумовлено тим, що вони є відображенням та втіленням понад десятка моделей фінансових систем, що існує у світі.

При визначенні світової фінансової системи актуальності набуває безпосередньо і виокремлення її об'єктивних елементів. Наявність об'єктивних елементів у складі світової фінансової системи зумовлено тим, що її функціонування підлягає економічним законам, в першу чергу. Серед таких елементів наковці визначають:

- міжнародні фінансові ресурси;
- міжнародні фінансові фонди;
- органи міжнародного фінансового нагляду;
- учасників міжнародних фінансових відносин;
- фінансові механізми міжнародної фінансової діяльності [4, с. 18].

Ю. Г. Козак, аналізуючи складові сучасної світової фінансової системи, виокремив дещо інші елементи, які входять до неї. Так, він визначив елементами світової фінансової системи наступні:

- міжнародні фінансові ринки;
- міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації;
- спеціалізовані кредитно-фінансові інститути (портфельні інвестори: страхові та пенсійні фонди);
- держави, банки, корпорації, ТНК і ТНБ;
- віртуальний фінансовий сектор (інтернет-банки, інтернет-магазини, інтернет-валюта, віртуальні офшорні зони);

- міжнародні фондові та товарні біржі [6]. Таким чином, ми бачимо, що підходи авторів щодо визначення елементного складу світової фінансової системи дещо різняться. На нашу думку, це залежить безпосередньо від того, який підхід використовується для трактування сутності системи.

А. С. Нестеренко зазначила, що будь-яка фінансова система повинна відповідати наступним принципам: стійкість, цілісність, стабільність, взаємодія і узгодженість фінансового контролю і державного управління з державними і фінансовими органами, динамічність та активна реакція на нові чинники [6, с. 157]. Саме таким чином, світова фінансова система має базуватися як за організаційною структурою, так і за сутністю на вищезазначених основних положеннях.

Визначаючи фінансову систему України як елемент світової фінансової системи, В. І. Сердюк, А. М. Куліш та Ю. В. Гаруст [7, с. 270] визначили, що перша покликана на національному рівні виконувати ряд головних завдань, а саме:

1. забезпечувати поступовий та стабільний розвиток економіки держави за рахунок зростання обсягу валового внутрішнього продукту. Дане завдання можливо досягти шляхом спрямування всіх вільних коштів на забезпечення виробництва ВВП, а також заохочення інвестицій у цьому секторі;

2. об'єднати фінансові ресурси та направити їх на розвиток конкурентоспроможних галузей економіки. У цьому руслі необхідно провести модернізацію економіки та конкурентоспроможних галузей економіки (направити власні фінансові ресурси та стимулювати вкладення іноземних інвестицій);

3. забезпечити стійкість окремих сфер фінансової системи. Складність щодо ефективного функціонування фінансової системи полягає у тому, що вона складається з величезної кількості фінансових сфер, які безпосередньо або опосередковано впливають одна на одну та перебувають у постійному зв'язку. Тому визначення проблемних сфер фінансової системи та покращення їх функціонування вплине й на всі інші сфери, і в кінцевому результаті забезпечить стійкість фінансової системи держави;

4. здійснити ефективне та раціональне розміщення фінансових ресурсів, які необхідні для виробництва ВВП, тобто налагодження процесу потоку коштів з тим, щоб у кожного суб'єкта вистачало коштів для забезпечення власного виробництва та досягнення високих результатів його продуктивності;

5. встановити оптимальний розподіл ВВП з урахуванням потреб населення, підприємств та держави в цілому. Відповідно до Конституції України людина є найвищою соціальною цінністю, тому потреби кожного індивіда в суспільстві мають враховуватися нарівні з потребами підприємств та держави;

6. забезпечувати реформування фінансової системи в залежності від зміни світової фінансової системи. Як зазначалося вище, фінансова система країни нерозривно пов'язана із світовою, тому вона повинна вчасно реагувати на всі зміни фінансової системи світу з тим, щоб уникнути несприятливих впливів на власне існування та функціонування.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши вищевикладене, ми робимо висновок про те, що розвиток фінансової системи України напряду залежить та перебуває у тісному взаємозв'язку із світовою фінансовою системою. В

першу чергу, це зумовлено тим, що національна фінансова система є складовим елементом останньої, а також прийнятим Україною інтеграційного курсу у всіх сферах життєдіяльності. Визначаючи рівень взаємозалежності національної та світової фінансових систем, необхідно наголосити на тому, що вони є типами фінансових систем в цілому. Так, наукова спільнота визначає такі типи: світова фінансова система; регіональні фінансові системи, що функціонують на рівні інтеграційних утворень; національні фінансові системи; регіональні фінансові системи на рівні адміністративно-територіальних одиниць. В свою чергу, національна фінансова система є підсистемою світової, оскільки остання являє собою сукупність національних фінансових систем країн світу.

Було визначено, що фінансова система України як елемент світової фінансової системи, покликана на національному рівні виконувати ряд головних завдань, зокрема: забезпечення поступового та стабільного розвитку економіки держави за рахунок зростання обсягу валового внутрішнього продукту; об'єднання фінансових ресурсів та направлення їх на розвиток конкурентоспроможних галузей економіки; забезпечення стійкості окремих сфер фінансової системи; здійснення ефективного та раціонального розміщення фінансових ресурсів, які необхідні для виробництва ВВП; встановлення оптимального розподілу ВВП з урахуванням потреб населення, підприємств та держави в цілому; забезпечення реформування фінансової системи в залежності від зміни світової фінансової системи.

Анотація. У статті автор проводить аналіз категорії «світова фінансова система», враховуючи різні трактування науковців. Були визначені основні складові елементи світової фінансової системи. Проаналізовано типи фінансових систем залежно від рівня їх функціонування. Також автор охарактеризував головні завдання, яка має виконувати національна фінансова система України як складовий елемент світової фінансової системи.

Ключові слова : світова фінансова система, система, типи фінансових систем, фінансова система, цілісність.

Анотація. В статті автор проводить аналіз категорії «мирові фінансова система», ухвалюючи різні трактування вчених. Були визначені основні складові елементи світової фінансової системи. Проаналізовані типи фінансових систем в залежності від рівня їх функціонування. Також автор охарактеризував головні завдання, які повинні виконувати національна фінансова система України як складові частини світової фінансової системи.

Ключевые слова : мировая финансовая система, система, типы финансовых систем, финансовая система, целостность.

Utkina M. S. Financial System of Ukraine as a Part of Global Financial System.

Summary. The author analyzed in the article the category “the world financial system” taking into account different interpretations of scientists. It was defined the main components of the world financial system. It was analyzed the types of financial system which depends on the level of their functioning. Also the author described the main tasks which the national system of Ukraine as a component of world financial system should be fulfilled.

Key words : world financial system, system, types of financial systems, financial system, integrity.

Список використаних джерел :

1. Голядова Т. О. Проблеми сучасного стану світової фінансової системи та її вплив на фінансово-економічний розвиток України / Т. О. Голядова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2013. - № 5. – С. 68-70.

2. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. О. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 504 с.

3. Мамотенко Д. Ю. Глобалізація фінансових ринків / Д. Ю. Мамотенко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. - № 39. – С. 229-237.

4. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю. М. Руденко, В. В. Токар. – К.:КНЕУ, 2010. – 348 с.

5. Міжнародні фінанси. Кредитно-модульний курс: навч. посіб. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, М. І. Барановська. – 4-е вид., перероб. і доп.- К.: ЦУЛ, 2011. – 288 с.

6. Нестеренко А. С. Фінансова система України як частина міжнародної фінансової системи в умовах фінансово-економічної кризи / А. С. Нестеренко // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – С. 152-158.

7. Сердюк В. І. Фінансова система України як складова світової фінансової системи / В. І. Сердюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Правові засади функціонування публічної влади щодо забезпечення інтелектуального розвитку та безпеки суспільства». – Суми: Сумський державний університет. – 2016. – С. 268-272.

Уткіна М. С. Фінансова система України як складова світової фінансової системи. *Наше право*. 2018. № 1. С. 198-201.